

метод спроможний допоїти учням як в плані духовного самовизначення, так і самоінтегрування в сучасність.

Література

1. Клименко Ж. В. Взаємопов'язане вивчення зарубіжної та української літератури у середній школі // Зарубіжна література у навчальних закладах. – 1996. – № 12. – С. 4-7.

2. Клименко Ж.В. Система взаємозв'язаного вивчення літератур. // Зарубіжна література. – 1999. – № 37. – С. 8-9.

3. Куцевол О. Сучасні типи уроків. // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2001. – № 1 – С. 30-31.

4. Макаренко Л. В. Компаративний аналіз. // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 6. – С. 51-55.

5. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. – К., 2007. – 415 с.

УДК 371

Брик Р. С.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри менеджменту
і методології освіти ТОКІППО
brik.r65@ukr.net

СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ОСВІТИ

Однією зі складових Нової української школи є створення сучасного освітнього середовища, зокрема багатофункціональних гнучких просторів, що сприяють різним формам роботи, мотивують до навчання. Концепція Нової української школи спрямовує зусилля педагогів на формування нового освітнього середовища: безпечного, опанованого учнями, персоніфікованого [3, с. 51]. Відповідно до наказу МОН № 283 від 23.03.2018 року «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи» особливістю сучасного закладу є «організація такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку творчої особистості дитини» [4].

На пошук оптимального шкільного освітнього середовища, у якому особистість здорова, щаслива, відчуває захищеність і безпеку, були спрямовані широкомасштабні міжнародні проекти і програми Inno School, TALIS (Teaching and Learning International Survey), «Доброзичливі до дітей школи» (ЮНІСЕФ).

Дослідження різних аспектів освітнього середовища та його впливу на ефективність освіти займають одне з пріоритетних місць у сучасній педагогічній науці й практиці.

У полі зору сучасних дослідників різні аспекти задекларованої наукової проблеми: діагностика ефективності освітнього середовища (С. Дерябо); педагогічна сутність феномену «освітнє середовище» (Т. Гущина); виховний

потенціал середовища (К. Куракін, Н Селиванова); середовищний підхід у вихованні (Ю. Мануйлов, К. Приходченко); освітнє середовище в концепції розвивального навчання (В Слободчіков); креативне компетентнісно-розвивальне освітнє середовище (Л. Шкерін); проектування освітнього середовища (В. Ясвін); вплив освітнього середовища на моральне виховання особистості (К. Ушинський, Л. Толстой, П. Лесгафт, М Пирогов); оптимізація предметно-просторового середовища розвитку (Дж. Дьюї, М. Монтесорі, Р. Штайнер та ін.); теоретичні основи проблеми взаємодії людини і середовища (А. Бандура, Р. Бейкер, Л. Виготський, Дж. Гібон, К. Левін, М. Хейдметс); значущість середовища у процесі становлення і розвитку особистості на різних етапах життя (К. Абульханова-Славська, Н. Крилова, О. Леонтєв, Д. Маркович, М. Черноушек); освітнє середовище як чинник освіти особистості (М. Братко, Н. Гонтаровська, В. Желанова, В. Козирєв, Ю. Мануйлов, К. Приходченко та ін.).

Мета нашого дослідження □ розкрити зміст поняття «освітнє середовище», визначити структурні компоненти освітнього середовища закладу освіти та їх вплив на якість освіти.

Застосування різних методологічних підходів до моделювання та проектування освітнього середовища призвело до появи різних точок зору на його сутність, структуру, зв'язки і психолого-педагогічні можливості.

Середовище найчастіше розглядають як оточення людини: навколишнє середовище, соціальне середовище, життєве середовище тощо. Це упорядкована й однорідна за окремою ознакою частина простору. У філософському енциклопедичному словнику соціальне середовище визначається як суспільні, матеріальні та духовні умови існування, формування і діяльності людини, що її оточують [7, с. 651]. У тлумачних словниках під середовищем розуміють «речовини, тіла, що заповнюють, який-небудь простір і мають певні властивості», або «сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму» [1]. Словник С. Ожегова трактує «середовище», як заповнене просторово-наочне, природне і соціальне оточення людини, причому вказує, що несприятливе оточення не дає можливості особистості зростати та розвиватися [6].

Останні роки поняття «освітнє середовище» постійно перебуває у полі інтересів наукових досліджень. У тому чи іншому тлумаченні поняття виділяють одну або декілька істотних, з точки зору вчених, ознак освітнього середовища. В. Ясвін під освітнім середовищем розуміє систему впливів й умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні [9]. А. Хуторський розкриває поняття «освітнє середовище» у контексті особистісно зорієнтованої освіти, як характеристику зовнішнього змісту освіти, що містить у собі умови розвитку особистості [8□].

Слушним є визначення поняття «освітнє середовище», запропоноване С. Роциною, яка розглядає його, як спеціально створене предметне й соціокультурне оточення особистості, що охоплює різні умови, засоби й способи забезпечення продуктивної діяльності, цілеспрямовану взаємодію всіх

учасників освітнього процесу, їх розвиток і самореалізацію [5, с. 34].

Г. Ковальов виділяє такі структурні компоненти освітнього середовища:

- фізичне оточення – приміщення, його дизайн, розмір і просторова структура навчальних помешкань, умови для переміщення і розміщення учнів;
- людський фактор – добір учнів, наповнюваність класів та груп і його вплив на соціальну поведінку учнів, особливості й успішність учнів, етнічні особливості, якість підготовки вчителів, статево-вікова структура учнівського контингенту;
- програма навчання – новаторський характер змісту програм навчання, технології навчання, стиль і методи навчання, форми навчальної діяльності, характер контролю [2].

Освітнє середовище закладу освіти в сучасних умовах забезпечується під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, які можуть спричиняти як позитивний результат, так і нести деструктивні загрози, небезпеки й ризики.

Обґрунтовано доведено, що провідна роль у створенні освітнього середовища належить педагогові, від його готовності до такої діяльності прямо залежить ефективність освітнього середовища як фактору розвитку особистості школяра. Встановлено, що освітнє середовище разом зі зміною соціального оточення теж динамічно трансформується, тому педагоги спроможні його змінювати адекватно новим вимогам лише за умови власного професійного зростання.

Висновки. Таким чином, освітнє середовище володіє великою мірою складності, оскільки має декілька рівнів – від державного, регіонального до основного свого першоелементу – освітнього середовища конкретного закладу освіти і класу. Суб'єкти освітнього процесу організують, створюють освітнє середовище, постійно впливають на нього в процесі функціонування. Якість освітнього середовища може визначатися здатністю цього середовища забезпечувати всім суб'єктам освітнього процесу систему можливостей, пов'язаних із задоволенням їхніх потреб.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. К., Ірпінь : Перун, 2003. 1440 с.
2. Гонтаровська Н. Освітнє середовище як фактор особистості дитини: [монографія] / Н. Гонтаровська. К.: Дніпро – VAL, 2010. 623 с.
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Вид. дім «Плеяди», 2017. 206 с.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи: Наказ МОН № 283 від 23.03.2018 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/60372/
5. Роціна С. М. Розвивальне освітнє середовище навчального закладу як умова особистісного розвитку учнів / С. М. Роціна // Педагогічний альманах: зб. наук. пр. / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: РІПО, 2011. Вип. 12. Ч. 1. 313 с.
6. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. М. : Азбуковник, 1997. 944 с.

7. Философский энциклопедический словарь / [Гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Королев, В. Г. Панов] М. : Сов. Энциклопедия, 1983. 840 с.
8. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика [Текст] / А. В. Хуторской. М.: Академия, 2008. 256 с.
9. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. М.: Смысл, 2001. 365 с.

УДК 378.22-043.61

Булда А. А.

доктор педагогических наук, профессор,
профессор кафедры педагогики и психологии
высшей школы
Национального педагогического университета
имени М. П. Драгоманова

Морозова О. О.

кандидат политических наук,
доцент кафедры правознавства
Национального педагогического университета
имени М. П. Драгоманова

Корецька А. С.

вчитель історії та правознавства
школи І-ІІІ ступенів №199

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Фахова підготовка магістрів у галузі педагогіки вищої школи здійснюється в процесі реалізації навчально-методичного комплексу, який містить таку важливу дисципліну, як «Методика викладання та проектування освітнього процесу у вищій школі». Методична підготовка майбутніх викладачів вищої школи є однією із домінуючих складових їх професійних компетентностей. В основу змісту та технології методичного забезпечення покладено контекстну модель професійно-педагогічної підготовки, а також тьюторську технологію індивідуального супроводу формування майбутнього викладача вищої школи, відповідно до сучасних дидактичних принципів, законів та закономірностей навчання.

Як зазначається в навчально-методичному комплексі фахової підготовки магістрів з педагогіки вищої школи, мета вивчення курсу методики викладання полягає у формуванні знань про сучасні технології та методики викладання дисциплін у вищій школі, розроблення різноманітних навчально-методичних дидактичних матеріалів, формування вмій і навичок у проектуванні освітнього процесу, планування й проведення аудиторних та позааудиторних занять [1]. Вивчаючи цю дисципліну, студенти знайомляться із сучасною концепцією методичного супроводу освітнього процесу,